

зв'язку з високими навантаженнями, дозволили вдосконалити ці технології та відпрацювати їх на практиці.

Отримані знання та практичні напрацювання в галузі енергетики у сукупності з використанням сучасних методів математичного моделювання дозволять успішно перенести їх до галузі літакобудування, що надасть можливість здійснювати складний ремонт електрообладнання авіаційної техніки на підприємствах України у стислий термін та є вкрай важливим під час воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Valavi M., Nysveen A., Nilsen R., Le B. J., Devillers E. Analysis of magnetic forces and vibration in a converter-fed synchronous hydrogenator. *2017 IEEE Energy Conversion Congress and Exposition (ECCE)*, Cincinnati, OH, USA, 2017, P. 1838-1844. URL: <https://doi.org/10.1109/ECCE.2017.8096018>.

2. Li J., Chen D., Liu G., Gao X., Miao K., Li Y., Xu B. Analysis of the gyroscopic effect on the hydro-turbine generator unit. *Mechanical Systems and Signal Processing*. 2019, Vol. 132, P. 138-152, ISSN 0888-3270. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ymssp.2019.06.020>.

3. Tretiak O.; Kritskiy D.; Kobzar I.; Arefieva M., Nazarenko V. The Methods of Three-Dimensional Modeling of the Hydrogenerator Thrust Bearing. *Computation* 2022, 10, 152. URL: <https://doi.org/10.3390/computation10090152>.

4. Tretiak, O.; Kritskiy, D.; Kobzar, I.; Arefieva, M.; Selevko, V.; Brega, D.; Maiorova, K.; Tretiak, I. Stress-Strained State of the Thrust Bearing Disc of Hydrogenerator-Motor. *Computation* 2023, 11, 60. URL: <https://doi.org/10.3390/computation11030060>

УДК 347.777

Є. НІКІТИНА, М. ЦВІТАЙЛО

Студенти 2-го курсу групи 726Ю

Національного аерокосмічного університету

ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

e-mail: nikitina2003liza@gmail.com; cvitajlomahail@gmail.com

Науковий керівник

Алла ГОРДЕЮК

кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри права гуманітарно-правового факультету Національного аерокосмічного університету

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

e-mail: alla.law.gor@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7423-3673

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА І ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО НЕЇ У МИРНИЙ ЧАС ТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Анотація: У роботі визначено правовий статус інформації як об'єкта права, проаналізовано нормативні акти, що регулюють питання забезпечення доступу до неї у

мирний час та в умовах воєнного стану в Україні. Зазначено на те, що питання доступу до інформації в умовах воєнного стану потребує збалансованого підходу, за яким має бути враховано забезпечення прав на інформацію громадян та юридичних осіб, але таким чином, щоб відповідна транспарентність не загрожувала національній безпеці.

Ключові слова: інформація, право на інформацію, доступ до інформації, воєнний стан.

INFORMATION AS AN OBJECT OF LAW AND SPECIFICS OF ENSURING ACCESS TO IT IN PEACETIME AND UNDER MARTIAL LAW IN THE STATE

Abstract: The article defines the legal status of information as an object of law and analyzes the regulations governing access to information in peacetime and under martial law in Ukraine. It is noted that the issue of access to information under martial law requires a balanced approach that should take into account the rights to information of citizens and legal entities, but in such a way that the relevant transparency does not threaten national security.

Keywords: information, right to information, access to information, martial law.

У сучасному світі інформатизація суспільства та держави є об'єктивним процесом, що активно розвивається, завдяки стрімкому розвитку інформаційних технологій, які на сьогодні є невіддільною частиною інфраструктури людства. Тому дослідження в тематичних напрямках «інформація об'єкта права» та «права на інформацію суб'єктів правовідносин» є актуальним та доцільним як в мирний час, так і в умовах воєнного часу, коли інформаційні технології позиціюють як об'єкт критичної інфраструктури, що потребує особливого захисту, а забезпечення кібербезпеки є одним із викликів часу. У даному контексті вважаємо доцільним зосередити увагу на питанні правового регулювання доступу до інформації в умовах воєнного стану в нашій державі.

Вивченню інформації як об'єкта права та забезпеченню права на неї суб'єктів права, приділяли увагу у своїх працях такі науковці як О.А. Баранова, О.В. Дзера, О.А. Підпригора, Л.В. Федюк, О.І. Харитонova та інші. Але дискусія щодо цивільно-правового осмислення «інформації» як самостійної правової категорії, її правової природи, властивостей та оперування інформацією як об'єктом права (інформаційного права) залишається незавершеною і потребує подальших досліджень, а у воєнний час загострилися питання доступу до інформації та її захисту.

Термін «інформація» походить від латинського «information» (виклад, тлумачення, уявлення, ознайомлення, повідомлення) і неоднозначно дефініюється в наукових джерелах. У загальному розумінні інформація – це певні відомості, сукупність певних даних.

Згідно зі ст. 200 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) інформація визначається як нематеріальний об'єкт цивільних прав, а саме як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [1]. Інформація як об'єкт цивільних прав може існувати у матеріальному світі та цифровому середовищі, що обумовлює її форму, особливості набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо них.

Забезпечення доступу до інформації є важливим аспектом гарантування прав людини в мирний час. Це дозволяє громадянам отримувати інформацію, яка є необхідною для їхнього розвитку та підтримки їхніх прав і свобод. Зокрема, право на інформацію може бути використане для захисту прав на здоров'я, освіту та рівність у громадському житті. Також доступ до інформації допомагає громадськості контролювати діяльність державних органів компаній, що забезпечує більшу прозорість і відповідальність. У зв'язку з цим, важливо мати законодавство та механізми забезпечення доступу до інформації, які передбачатимуть транспарентність для всіх суб'єктів інформаційних відносин.

Насамперед право на отримання інформації гарантується Конституцією України (далі – КУ), а саме зазначається, у ст. 34 Основного Закону, де прописано що кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір, а також гарантується свобода думки та слова, преси та інших засобів масової інформації [2]. Особисте немайнове право фізичної особи на інформацію, як право, що забезпечує її соціальне буття визначається ст. 302 ЦКУ, де прописано, що фізичні особи мають право вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію [1].

Також важливу роль у забезпеченні права на інформацію відіграє Закон України «Про інформацію», який визначає, що основними принципами інформаційних відносин є гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; правдивість і повнота інформації; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації. Принцип гарантованості права на інформацію, закріплений у статтях 5, 6 Закону України "Про інформацію", визначає необхідність захисту інформації, яка передається та отримується усіма людьми для реалізації своїх прав, свобод та законних інтересів. Відповідно до законодавства держава забезпечує доступ до інформації та гарантує її отримання. Однак, право на інформацію може бути обмежене в інтересах національної безпеки, охорони здоров'я населення, захисту прав та репутації інших людей та багато інших окремо. Тому, важливо надати баланс між

доступом до інформації та потребою у її обмеженні для забезпечення стабільності та безпеки суспільства [3].

Отже, виходячи з вище наведеного, інформація як об'єкт права має нематеріальну природу, її правовий статус регламентується КУ, ЦКУ, ЗУ «Про інформацію», в яких, як правило, містяться норми, що позитивно регулюють інформаційні відносини, передбачаючи право доступу до інформації, та обмежуючи його у встановлених законом випадках, зокрема відповідно Закону України «Про державну таємницю», де стаття 8 зазначає перелік інформації, що належить до державної таємниці, а саме інформація про сфери: оборони, економіки, науки та техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку [4].

На сьогодні у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану Указом Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.23 р.» тимчасово можуть обмежуватись деякі конституційні права та свободи людини та громадянина, включаючи право на інформацію [5].

У переліку заходів правового режиму воєнного стану, передбаченому ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015, зазначається що військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини й громадянина такі обмеження щодо інформації: «забороняти роботу приймально-передавальних радіостанцій особистого і колективного користування та передачу інформації через комп'ютерні мережі» (п. 11 ст. 8). Також вищезазначений закон в ч. 10 ст. 9 визначає, що у період дії воєнного стану на акти органів місцевого самоврядування, військово-цивільних адміністрацій та військових адміністрацій, а також їх посадових осіб не поширюються вимоги щодо строку оприлюднення проєктів нормативно правових актів [6].

У підзаконних актах, наприклад, у Наказі № 73 міністерства оборони України «Про організацію взаємодії між Збройними силами України, іншими складовими сил оборони та представниками ЗМІ на час дії правового режиму воєнного стану» від 03.03.2022 року встановлені заборони на розголошення окремих категорій інформації, які на період дії правового режиму воєнного стану та з метою запобігання витоку інформації до противника було визначено у Переліку інформації, що забороняється розголошення всіх даних, що стосуються військових частин, їхнього розташування, чисельності, озброєння та бойової техніки, операцій та інших деталей, що стосуються національної оборони та безпеки (пункти 1-24), розголошення якої може призвести до обізнаності противника про дії Збройних Сил України, інших складових сил

оборони, негативно вплинути на хід виконання завдань за призначенням під час дії правового режиму воєнного стану встановлює, яку інформацію не можна розголошувати ЗМІ [7].

Однак, на наш погляд, введення воєнного стану не є достатньою причиною для обмеження права на інформацію у широкому спектрі, оскільки вірогідна інформація про події у державі в сучасних реаліях відіграє провідну роль. Звісно це не торкається інформації, яка може бути обмеженою в доступі, а її поширення передбачатиме загрозу суспільству та державі. На такі випадки передбачається обмеження права на інформацію, і ці випадки мають бути прямо передбачені законом.

Таким чином, слід зазначити, що інформація є об'єктом, на який поширюється активний попит у суспільстві. Велике значення відкритого доступу до неї полягає в тому, що такий підхід сприяє здійсненню прав людини та громадянина в мирний час. Але під час війни право на інформацію і доступ до неї може обмежуватися збоку держави, задля можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, в інтересах забезпечення безпеки країни та населення, об'єктів критичної інфраструктури (підприємства економіки та транспорту, фінансові установи, електронні комунікації, продовольство, комунальне господарство), що є стратегічно важливими. Саме тому питання доступу до інформації в умовах воєнного стану в Україні потребує збалансованого підходу, за яким має бути враховано забезпечення прав на інформацію громадян та юридичних осіб, але таким чином, щоб відповідна транспарентність не загрожувала національній безпеці.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 15.01.200р.435-IV.Редакція від 05.10.2023.URL.:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 23.10.23).
2. Конституція України від 28.06.1996 р. 254к/96-ВР.Редакція від 01.01.2020. URL.:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 23.10.23).
3. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. 2657-XII.Редакція від 27.07.2023.URL.:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 23.10.23).
4. Закон України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 р.3855-XII. Редакція від 31.03.2023.URL.:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення 29.10.23).
5. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.23 р. 64/2022. Редакція від 17.08.2023.URL.:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 29.10.23).
6. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015р.389-VIII.Редакція від 19.10.2023. URL.:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>(дата звернення 29.10.23).

7.Наказ Міністерства оборони України «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» від 03.03.2022.№ 73. URL.:<https://ips.ligazakon.net/document/MUS36785?an=2> (дата звернення 30.10.23).